

et dederunt ei manducare ; sitivit, potum dederunt ; hospes fuit, susceperunt ; nudus fuit, vestierunt¹. Hoc totum de sinistra abstulerunt, et ad dexteræ opera transtulerunt, ut ad dexteram ponerentur. « Dixerunt » ergo vaniloqui filii alieni ; « Beatum populum cui hæc sunt : » vos dicite nobiscum : « Beatus populus cujus Dominus » Deus ipsius. »

ENARRATIO

IN PSALMUM CXLIV.

Sermo ad plebem².

I. LAUDARE vobiscum Dominum (13) desideravimus³ : et quoniam hoc concedere dignatus est, ut laus quam illi dicimus habeat ordinem suum, ne forte aliquo excessu quem laudat offendat, melius iter laudis in Scriptura Dei quærimus, ne ab ipsa via, nec in dexteram nec in sinistram digrediamur. Audeo enim dicere Charitati Vestræ : ut bene ab homine laudetur Deus, laudavit se ipse Deus : et quia dignatus est laudare se, ideo invenit homo quem admodum laudet eum. Neque enim hoc potest dici Deo, quod dictum est homini : « Non te laudet os tuum⁴. » Ut enim se homo laudet, arrogantia est : ut Deus se laudet, misericordia est. Prodest amare, quem laudamus : bonum amando, nos meliores efficitur. Itaque quoniam hoc no-

¹ Matth. xxv, 35. — ² Sermo iste ad plebem Uticensem, habitus est in basilica Massæ candidæ. — ³ Vide D. Guillon, pag. 74-75. — ⁴ Prov. xxvii, 2.

bis prodesse novit, ut amemus eum, laudando se amabilem se facit : et in eo nobis consultit, quia se amabilem facit. Exhortatur ergo cor nostrum in laudem suam : et spiritu suo implevit servos suos, ut laudarent eum. Et quoniam spiritus ejus in servis ejus laudat eum, quid aliud quam ipse se laudat ? Incipit ergo Psalmus iste ita :

II. « Exaltabo te, Deus meus, rex meus ; et benedicam » nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi¹. » Videtis inchoatam esse laudem Dei, et usque ad finem Psalmi laus ipsa perducitur. Denique titulus Psalmi est, « Laus » ipsi David. » Et quoniam dictus est David, qui venit ad nos ex semine David², ipse autem rex noster est, regens nos, et introducens nos in regnum suum : intelligitur « Laus ipsi David, » Laus ipsi Christo. Christus autem secundum carnem David, quia filius David : secundum divinitatem autem Creator David, et Dominus David. Denique et Apostolus cum honoraret primum populum Dei, unde et Apostoli ipsi crediderunt, et multæ Ecclesiæ primæ factæ sunt, facientes in multis hominum millibus, quod modo in Evangelio dives unus audivit, et tristis abscessit ; id est, vendentes omnia quæ habebant, et distribuentes pauperibus, et perfectionem in Domino requirentes : cum ergo laudaret ipsum populum primum, sic ait : « Quorum patres et ex quibus Christus secundum » carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula³. » Quia itaque ex ipsis Christus secundum carnem, ideo David : quia vero ipse est super omnia Deus benedictus in sæcula, ideo, « Exaltabo te, Deus meus, » rex meus ; et benedicam, inquit, nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi. » Forte « In sæculum, hic, » « In sæculum » autem « sæculi, » in æternum. Modo ergo incipe laudare, si in æternum laudaturus es. Qui

¹ Psal. cxliv, 1. — ² Rom. 1, 3. — ³ Id. ix, 5.

laudare non vult in transitu hujus sæculi, obmutescet cum venerit sæculum sæculi. Proinde sequentibus versibus prope hoc dixit.

III. Ne quis etiam aliter intelligeret quod ait : « Lau- » dabo nomen tuum in sæculum¹ : » et quæreret aliud sæculum, quando laudaret : « Per singulos, inquit, dies » benedicam te. » Lauda ergo et benedic Dominum Deum tuum per singulos dies ; ut cum finiti fuerint singuli dies, et venerit sine fine unus dies, eas ex laudibus in laudem, sicut ex virtutibus in virtutem². « Per singulos, inquit, » dies benedicam te : » non transiet dies, quo te non benedicam. Nec mirum est, si læto die tuo benedicis Deum tuum. Quid, si forte illuxerit aliquis tristis dies, sicut se habent humanæ res, sicut est abundantia scandalorum, sicut est multiplicatio tentationum ; quid, si ergo aliquid accidat triste homini, desines laudare Deum ? desines benedicere Creatorem tuum ? Si desines, mentitus es dicendo : « Per singulos dies benedicam te, Domine. » Si autem non desines, etsi tibi videtur in die tristi male, erit tibi in Deo tuo bene. Est enim, et quando male est tibi, ubi bene tibi sit. Si enim in aliquo malo male est tibi, procul dubio in aliquo bono bene tibi erit. Et quid tam bonum, quam Deus tuus, de quo dictum est : « Ne- » mo bonus, nisi unus Deus³ ? » Nam quam sit segura ista laudatio, et quam sit securum hoc bene, intellige de ipso bono. Nam si gaudes de bono, quod tibi accidit per diem ; fortasse transit alio die bonum hoc, unde gaudes. Bene fuit mihi, bonum diem duxi : quia forte lucra venerunt, aut invitatus es, aut in epulis diu fuisti : gaudes, quia in epulis diu fuisti ; alter te dolet, quia non erubuisti. Verumtamen de quocumque tali bono gaudeas, certe transitorium est. Si autem gaudeas in Domino Deo

¹ Psal. cxliv, 2. — ² Id. lxxxiii, 8. — ³ Luc. xviii, 19.

tuo, audies dicentem Scripturam : « Delectare in Do- » mino¹. » Tanto firmitus gaudebis, quanto est ille certior in quo gaudebis. Si enim gaudes de nummo, times furem : si autem gaudes de Deo, quid times ? Ne tibi quisquam auferat Deum ? Deum tibi nemo auferet, si tu eum non dimiseris. Non enim sic est Deus, quomodo lux ista de cœlo fulgens. Non quando volumus ad eam accedimus, quia non in omni loco lucet. Per infirmitatem nostram forte fit, ut hyeme nos delectet esse in ipsa luce : nunc autem per æstatem videtis, quia magis eum locum quæsimus, ut in ipsa luce non staremus. In Deo autem tuo quando stas, et in lumine veritatis ejus delectaris, non quæris locum quo ad eum accedas ; sed conscientia accedit, conscientia recedit. Quod dictum est : « Accedite » ad eum, et illuminamini² : » animo dictum est, non vehiculo ; affectibus dictum est, non pedibus. Et cum in eo stabis, æstus non patieris. Spiritus enim spirabit tibi, et sub alis ejus sperabis³.

IV. Vides ergo habere te quomodo delecteris per singulos dies. Non enim te dimittet Deus tuus, etiam si aliquid triste acciderit. Quam enim triste erat, quod sancto viro Job acciderat ! Quam repente, quam multa mala, quemadmodum omnia de quibus gaudere putabatur, non de quibus gaudebat, diabolo tentante subtracta sunt ! quemadmodum et filii mortui sunt ! Periit quod servabatur, perierunt quibus servabatur ; nec tamen periit qui et illud et illos dedit. Et ipsi filii præsentis sæculo perierunt, agnoscendi et recipiendi in futuro. Ille tamen vir habens aliud unde gauderet, in quo verum erat, quod modo commemoravimus, « Per singulos dies benedicam te : » numquid quia ille dies, quo totum perierat, tristis illuxit,

¹ Psal. xxxvi, 4. — ² Id. xxxiii, 6. — ³ Id. xc, 4.

ideo lux interior in corde defecit? Stetit quippe in illa luce, et ait: « Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut » Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum¹. » Ergo per singulos dies laudavit, qui etiam in die tam tristi laudavit. Breve magisterium est, ut semper laudes Deum, veroque corde, non falso dicas: « Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus » ejus in ore meo². » Breve magisterium est, scilicet ut noveris eum misericorditer dare cum dat, misericorditer auferre cum tollit; nec te credas a misericordia ejus derelinqui, qui tibi aut blanditur dando, ne deficias; aut corripit exultantem, ne pereas. Sive ergo in ejus donis, sive in ejus flagellis, lauda tu. Laus flagellantis, medicina est vulneris. « Per singulos, inquit, dies benedicam » te. » Prorsus per singulos dies, fratres, benedicite: omnino quidquid acciderit, benedicite Deum. Etenim ne accidat aliquid, quod ferre non potestis, ipse facit. Ideo cum timore debes esse, quando tibi bene est; neque te ad hoc parare, quasi ut nunquam tenteris. Si enim nunquam tentaris, nunquam probaris. Nonne melius est tentari et probari, quam non tentatum reprobari? « Et laudabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi. »

V. « Magnus Dominus et laudabilis valde³. » Quantum dicturus erat? quæ verba quæsiturus? Quantam conceptionem conclusit in uno « Valde? » Cogita quantum vis. Quando autem potest cogitari, qui capi non potest? « Laudabilis est valde; et magnitudinis ejus non est finis. » Ideo dixit, « Valde; » quia, « Magnitudinis ejus non est » finis: » ne forte incipias velle laudare, et putes te laudando posse finire, cujus magnitudo finem non potest habere. Noli ergo te putare eum, cujus magnitudinis finis non est, sufficienter posse laudare. Nonne ergo melius

¹ Job. 1, 21. — ² Psal. xxxiii, 2. — ³ Id. cxliv, 3.

est, ut quomodo ipse non finitur, nec laus ipsius finiat? Illius magnitudo sine fine est, et tua laudatio sine fine sit. De magnitudine ejus quid dictum est? « Magnitudinis ejus non est finis. » De tua laude quid? « Laudabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi. » Ergo sicut ejus magnitudinis non est finis, sic tuæ laudis non erit finis. Non enim, cum mortuus fueris in hac carne, desines laudare Dominum. Dictum est quidem: « Non mortui laudabunt te, Domine⁴: » sed illi de quibus dicitur: « A mortuo velut qui non sit, perit confessio²: » non illi de quibus ait: « Qui credit in me, licet moriatur, vivet³. Quia Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob, non est Deus mortuorum, sed vivorum⁴. » Si enim nunquam nisi ipsius eris, nunquam a laude ipsius tacebis. Timere poteris, ne dum hic vivis ipsius sis, et cum mortuus fueris, non ipsius sis? Audi Apostolum promittentem tibi securitatem, « Sive vivimus, Domino vivimus, sive morimur, Domino morimur: sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus⁵. » Et unde factum est, ut ejus sis et mortuus? Quia pretio sui sanguinis te redemit et mortuus. Quomodo perdit servum mortuum, cujus mors est pretium tuum? Ideo cum dixisset: « Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus; » ut ostenderet ipsum pretium, « Ad hoc enim, inquit, Christus mortuus est et resurrexit, ut et vivorum et mortuorum dominetur⁶. »

VI. Verumtamen, quia « Magnitudinis ejus non est » finis, » et eum quem non capimus, laudare debemus: (si enim capimus, magnitudinis ejus est finis: si autem magnitudinis ejus non est finis, capere ex eo aliquid possumus, Deum tamen totum capere non possumus:) tanquam deficientes in ejus magnitudine, ut reficiamur ejus

¹ Psal. cxiii, 17. — ² Eccli. xvii, 26. — ³ Joan. xi, 25. — ⁴ Matth. xxii, 32. — ⁵ Rom. xiv, 8. — ⁶ Ibid. 9.

bonitate, ad opera respiciamus, et de operibus laudemus operantem, de conditis conditorem, de creatura creatorem. Videamus quæ hic fecerit, quæ nobis nota sunt, quæ nobis manifesta sunt. Illius enim immensa bonitas et interminabilis magnitudo, quanta alia fecit, quæ nos non novimus? Quando quidem aciem oculorum nostrorum usque ad cœlum extendimus, et a sole et a luna et a stellis rursus revocamus ad terram; et hoc totum spatium est ubi vagatur acies nostra: ultra cœlos quis extendat vel aciem mentis, non dicam carnis? Ergo quantum nota sunt nobis opera ejus, laudemus eum per opera ejus. Invisibilia enim ejus a constitutione mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur¹. « Generatio et » generatio laudabit opera tua². » Omnis generatio laudabit opera tua. Forte enim omnis generatio dicta est, « Generatio et generatio. » Non enim tandiu dicturus erat: « Generatio et generatio, » quandiu finiret numerum omnium generationum: sed repetitio loquentis, in infinitum misit animum cogitantis. Ecce ista generatio quæ nunc in carne est, transitura hinc sicut venit, laudat opera Dei; et illa cui succedenti cedit, laudabit utique opera Dei; et post illam erit alia; et usque in finem sæculi quam multæ generationes! Hoc significans ait: « Generatio et generatio, laudabit opera tua. » An forte duas quasdam generationes insinuare voluit ista repetitione? Sumus enim in ista generatione filii Dei, erimus in alia generatione filii resurrectionis. Appellavit Scriptura filios resurrectionis, ipsam resurrectionem regenerationem vocavit. « In regeneratione, inquit, cum sederit » Filius hominis in majestate sua³. » Item in alio loco: « Non enim nubent, neque uxores ducent, cum sint filii » resurrectionis⁴. » Ergo, « Generatio et generatio lau-

¹ Rom. 1, 20. — ² Psal. cxxiv, 4. — ³ Matth. xix, 28. — ⁴ Luc. xx, 36.

» dabit opera tua. » Laudamus nunc opera Domini, cum in hac mortalitate vivimus: et si laudamus compediti, quomodo laudabimus coronati? Ergo hæc nunc attendamus in hac generatione opera Domini, in cujus laude dicitur: « Generatio et generatio laudabit opera tua: » quoniam magnitudinis tuæ non est finis. Opera tua intueri licet, ut tu lauderis, qui talia operaris.

VII. « Et virtutem tuam annuntiabunt. » Neque enim opera tua laudabunt, nisi ut virtutem tuam annuntient. Proponuntur laudes pueris in schola, et omnia talia proponuntur quæ laudentur, quæ Deus est operatus: proponitur homini laus solis, laus cœli, laus terræ, ut ad minora etiam veniam, laus rosæ, laus lauri: omnia ista opera Dei sunt, proponuntur, suscipiuntur, laudantur; opera celebrantur, de operatore tacetur. Ego in operibus volo laudari creatorem, ingratum non amo laudatorem. Laudas quod fecit, taces de illo qui fecit? Quasi vero, nisi ille tantus esset, invenires quod laudares. In eo quod vides, quid ibi laudatur? Species, utilitas, aliqua virtus, aliqua potentia rerum istarum. Si pulchritudo te delectat, quid pulchrius faciente? Si utilitas laudatur, quid illo utilius, qui fecit omnia? Si virtus laudatur, quid illo potentius, a quo facta sunt omnia; a quo etiam facta non dimittuntur, sed reguntur et gubernantur omnia? Non ergo quemadmodum quidam eloquentes muti, laudantes creaturam, obliviscentes Creatorem; non sic te laudat generatio et generatio in servis tuis, cum laudat opera tua. Sed quomodo laudat? « Et virtutem tuam annuntiabunt. » In laudandis operibus tuis, virtutem tuam annuntiabunt. Laudatores isti, sancti et boni fideles, veri laudatores, non ingrati gratiæ, cum laudant opera Dei hæc atque illa, summa et ima, cœlestia et terrestria, inter ipsa opera Dei quæ laudant, et se ipsos inveniunt,

quia in operibus Dei et ipsi sunt. Qui enim fecit omnia, ipse nos fecit inter omnia. Proinde si laudas opera Dei, et te laudaturus es; quia et tu opus Dei es. Ubi est ergo, « Non te laudet os tuum ¹? » Ecce inventum est quomodo et te laudare possis, et arrogans non sis. Deum in te lauda, non te: non quia tu es talis, sed quia ille fecit te; non quia tu aliquid potes, sed quia potest ille in te et per te. Ac per hoc laudabunt te, « Et virtutem tuam annuntiant bunt; » non « suam » sed « tuam. » Discite ergo laudare. Intuentes opera, miramini artificem; gratias agendo, non arrogando. Laudate quia ipse fecit, quia sic constituit, quia talia donavit.

VIII. Denique vide quæ sequuntur; « Virtutem, inquit, tuam annuntiabunt, et magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, et mirabilia tua narrabunt. » Et virtutem metuendorum tuorum dicent, et magnitudinem tuam enarrabunt eam. Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eructabunt ²: » non nisi tuam. Iste operum considerator, vide si deflexus est ab operante ad opus: vide si decidit ab eo qui fecit, ad ea quæ fecit. Ab his quæ facta sunt, gradum sibi fecit ad eum, non ab illo ad ista casum. Si enim amaveris hæc plus quam illum, non habebis illum. Et quid tibi prodest abundare operibus, si te deserit operator? Certe ama et hæc; sed plus illum ama, et hæc propter illum ama. Annuntia virtutem ejus, magnificentiam gloriæ sanctitatis ejus loquere, mirabilia ejus enarra, virtutem metuendorum dic. Iste enim amabilis est et terribilis. Non enim blanditur et non minatur. Si non blandiretur, nulla esset exhortatio: si non minaretur, nulla esset correptio. Dicent ergo laudatores tui, « Et virtutem metuendorum; » virtutem creaturæ tuæ punientis et disciplinam dantis dicent, non tacebunt.

¹ Prov. xxvii, 2. — ² Psal. cxliv, 5-7.

Non enim prædicabunt regnum tuum æternum, et tacebunt ignem æternum. Laus enim Dei in via te constituens, ostendere tibi debet et quid diligas, et quid timeas; et quid appetas, et quid fugias; quid eligas, et quid rejicias. Tempus electionis nunc est, acceptionis postea erit. Dicatur ergo virtus metuendorum. « Et magnitudinem tuam, inquit, enarrabunt eam. » Sic infinitam, sic quomodo magnitudinis tuæ non est finis; non de illa tacebunt. Illam, inquam, « Magnitudinem tuam, » de qua superius dixeram: « Et magnitudinis tuæ non est finis, » enarrabunt eam, » quomodo enarrabunt eam, si finis non est? Enarrabunt eam, cum laudabunt eam: et quia finis ejus non est, sic et laudis ejus non erit finis. Probemus quia non erit finis laudis ejus. « Beati, inquit, qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te ¹. Et magnitudinem tuam » illam, illam infinitam, « Enarrabunt eam. »

IX. « Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eructabunt ². » O epulas felices! Quid manducabunt, qui sic eructabunt? « Memoriam abundantiae suavitatis tuæ. » Quid est, « Memoriam abundantiae suavitatis tuæ. » Quia nos oblitus non es, cum obliti te nos fuerimus. Omnis enim caro oblita erat Deum, ille tamen opera sua non est oblitus. Hæc memoria ejus super nos, quia non nos oblitus est, prædicanda est, enarranda est: et quia valde dulcis est, manducanda et eructanda est. Sic manduca, ut eructes; sic accipe, ut des. Manducas, cum discis, eructas, cum doces; manducas, cum audis, eructas, cum prædicas: hoc tamen eructas, quod manducasti. Denique ille avidissimus epulator Joannes apostolus, cui non sufficebat ipsa mensa Domini, nisi discumberet super pectus Domini ³, et de arcano ejus biberet divina secreta, quid eructavit? « In principio erat Verbum, et Verbum

¹ Psal. lxxxiii, 5. — ² Id. cxliv, 7. — ³ Joan. xiii, 23.

» erat apud Deum¹. Memoriam ergo abundantiae suavitatis tuae eructabunt. » Quomodo non sufficit, memoriam tuam; nec memoriam abundantiae tuae, vel memoriam suavitatis tuae; sed « Memoriam abundantiae » suavitatis tuae? » Etenim quid prodest si abundat et insuave est? Item molestum, si suave et parum est.

X. Ergo, « Memoriam abundantiae suavitatis tuae eructabunt: » quia non es tu oblitus nostri; et non oblitus commonuisti nos, ut et nos reducas in memoriam. « Commemorabuntur enim et convertentur ad Dominum » universi fines terrae². » Quia ergo « Memoriam abundantiae suavitatis tuae eructabunt, » intelligentes in se nihil boni esse, quod a te non sit; nec potuisse converti ad te, nisi commonerentur abs te; nec reduci potuisse in memoriam tui, si tu oblivisceris illorum: haec considerantes in gratia tua, « Et justitia tua exultabunt. » Haec, inquam, in tua gratia considerantes, « Exultabunt justitia tua, » non sua. Fratres, si vultis eructare gratiam, bibite gratiam. Quid est, bibite gratiam? Discite gratiam, intelligite gratiam. Nos antequam essemus, omnino non eramus; et facti sumus homines, cum ante nihil essemus. Deinde jam ipsi homines ex traduce illius peccatoris et maligni eramus, et filii irae natura, sicut et caeteri³. Attendamus ergo gratiam Dei, non solum qua fecit nos, verumetiam qua refecit. Cui ergo debemus, quia sumus: illi debemus, quia et justificati sumus. Nemo quasi tribuat Deo, quia est; et sibi tribuat, quia justus est. Melius est enim quod tibi vis tribuere, quam quod illi. Melius enim aliquid es quia justus es, quam quia homo es. Inferius aliquid das Deo, et superius tibi. Totum illi da, in toto ipsum lauda: non cadas de manu artificis. Ut esses quis fecit? Nondum scriptum est, quia sumpsit Deus limum

¹ Joan. 1, 1. — ² Psal. xxi, 28. — ³ Ephes. ii, 3.

de terra, et formavit hominem¹? Antequam homo esses, limus eras; antequam limus esses, nihil eras. Sed non de isto solo figmento gratias agas artificis tuo: audi aliud figmentum ubi te fecit. « Non ex operibus, ait, ne forte » quis extollatur. » Sed quid dixit: « Non ex operibus, » ne forte quis extollatur: » superius quid commemoravit? « Gratia salvi facti estis per fidem: et hoc non ex vobis. » Apostoli verba sunt, non mea, » Gratia salvi facti estis per fidem: et hoc (ut salvi essetis per fidem) non » ex vobis. » Quamvis hoc ipsum quod dixerat, « Gratia; » utique, non ex vobis: » sed ne quis aliter intelligeret, planius hoc aperire dignatus est. Da intellectorem, et totum dixit. « Gratia salvi facti estis. » Ubi audis, gratia, gratis intellige. Si ergo gratis, nihil tu attulisti, nihil meruisti. Nam si meritis aliquid redditum est, merces est, non gratia. « Gratia, inquit, salvi facti estis per fidem. » Expone illud apertius propter arrogantes, propter sibi placentes, propter ignorantes Dei justitiam et suam volentes constituere². Audi hoc idem apertius. « Et hoc, » inquit, quod gratia salvi facti estis, non ex vobis, sed » Dei donum est³. » Sed et nos forte aliquid fecimus, ut dona Dei mereremur. « Non ex operibus, inquit, ne » forte quis extollatur. » Quid ergo, nos bene non operamur? Imo operamur. Sed quomodo? Ipso in nobis operante: quia per fidem locum damus in corde nostro ei qui in nobis et per nos bona operatur. Audi enim unde opereris bona: « Ipsius enim sumus figmentum, creati in » Christo Jesu in operibus bonis, ut in illis ambulemus⁴. » Ista est suavitas abundans memoriae ipsius circa nos. Hanc eructando, praedicatores ejus justitia ejus exultabunt, non sua. Quid ergo ut simus, ut laudemus, ut justitia tua exultemus, ut memoriam abundantiae suavitatis tuae

¹ Gen. ii, 7. — ² Rom. x, 3. — ³ Tit. iii, 5. — ⁴ Ephes. ii, 8-10.

eructemus, quid erga nos fecisti, Domine, quem laudamus? Dicamus, et cum dicimus, laudemus.

XI. « Misericors et miserator Dominus, longanimis et » multum misericors. Suavis Dominus omnibus, et misericors » rationes ejus in omnia opera ejus ¹. » Nisi ille talis esset, de nobis repetitio nulla esset. Attende ad te ipsum: quid merebaris peccator? contemptor Dei, quid merebaris? Vide si occurrit tibi nisi poena, si occurrit tibi nisi supplicium. Vides ergo quid tibi debebatur, et quid dederit qui gratis dedit. Data est venia peccatori, datus est Spiritus justificationis, data est charitas et dilectio, in qua omnia bona facias; et super hæc dabit et vitam æternam, et societatem Angelorum: totum de misericordia. Merita tua nusquam jactes, quia et ipsa tua merita illius dona sunt. « Et justitia tua exultabunt. Misericors et » miserator Dominus: » qui fecisti omnia gratis, « Longanimis: » quantos enim sustinet peccatores? « Misericors et miserator Dominus, » in his quibus veniam dedit: in his quibus adhuc non dedit, « Longanimis, » non damnans, sed expectans, ipsa expectatione clamans, » Convertimini ad me, et convertar ad vos ². » Et nimia longanimitate, « Nolo, inquit, mortem impii, quantum ut » revertatur et vivat ³. Ille quidem longanimis: tu autem » secundum duritiam cordis tui et cor impoenitens » thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi » judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera » sua ⁴. » Non enim modo sic longanimis in sustinendo, ut nunquam justus in vindicando. Distribuit tempora: vocat te nunc, exhortatur te nunc; expectat donec respiscas, et tu tardas? Magna ejus misericordia, et in hoc quod diem vitæ tibi incertum fecit, ut nescias quando

¹ Psal. cxliv, 8, 9. — ² Zach. i, 3, et Malach. iii, 7. — ³ Ezech. xxxiii, 11. — ⁴ Rom. ii, 5, 6.

hinc emigrabis; et cum quotidie speras te migrare, aliquando convertaris; et in hoc magna ejus misericordia. Cæterum si statuisset diem omnibus, faceret abundare peccata de securitate. Dedit ergo spem veniæ, ne desperando amplius pecces. Et spes, et desperatio timenda est in peccatis. Videte vocem desperantis ad augenda peccata, et videte vocem sperantis ad augenda peccata, et quomodo utrique voci occurrit providentia et misericordia Dei. Audi vocem desperantis: Jam, inquit, damnandus sum, quare non facio quidquid volo? Audi et vocem sperantis: Misericordia Domini magna est, quando me convertero, dimittet mihi omnia; quare non facio quidquid volo? Desperat, ut peccet; sperat ut peccet. Utrumque metuendum est, utrumque periculosum: vae a desperatione, vae a perversa spe. Utrique huic periculo et utrique malo quomodo occurrit misericordia Dei? Quid dicis tu, qui desperando volebas peccare? Jam damnandus sum, quare non facio quidquid volo. Audi Scripturam: « Nolo mortem impii, quantum ut revertatur et vivat. » Hæc voce Dei reducitur in spem: sed timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Quid ergo et tu dicebas, qui spe magis peccas? Quando me convertero, omnia mihi Deus dimittet, faciam quidquid volo. Audi et tu Scripturam: « Ne tardes converti ad Dominum, » neque differas de die in diem: subito enim veniet ira » illius, et in tempore vindictæ disperdet te ¹. » Noli ergo dicere: Cras me convertam, cras Deo placebo; et omnia hodierna et hesterna dimittuntur mihi. Verum quidem dicis, quia Deus conversioni tuæ indulgentiam promisit: sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit.

XII. « Suavis Dominus omnibus: et miseraciones ejus » in omnia opera ejus ². » Quare ergo damnat? quare

¹ Eccli. v, 8, 9. — ² Psal. cxliv, 9.